

O očkovaní sa nerozhodujeme sami, ale spolu – predovšetkým s ostatnými členmi našej rodiny

Bratislava, 9. november 2021. **Takmer 40 % domácností na Slovensku je takých, v ktorých sú všetci členovia vo veku 18 a viac rokov zaočkovaní vakcínou proti Covid-19 a 30 % domácností je naopak takých, v ktorých nie je zaočkovaný nikto. Až 70 % domácností je tak v otázke očkovania úplne vyhranených. Zaočkovanosť či nezaočkovanosť je teda vo významnú charakteristikou domácností, nielen jednotlivcov.**

Projekt „Ako sa máte, Slovensko?“ dlhodobo sleduje postoje obyvateľov na Slovensku od začiatku prísnych karanténnych opatrení v marci 2020. Prieskumy iniciovali prieskumná spoločnosť MNFORCE, komunikačná agentúra Seesame v spolupráci so Sociologickým ústavom SAV a Ústavom výskumu sociálnej komunikácie SAV. Doteraz sme zrealizovali rozsiahle zisťovania šesťkrát v roku 2020 a päťkrát v roku 2021.

Jedenásta vlna výskumu „Ako sa máte, Slovensko?“ prebehla v období 5.10. až 10.10.2021. V tomto období sa na Slovensku zhoršovala epidemiologická situácia a okresy Slovenska sa postupne sfarbovali do tmavších farieb podľa pravidiel Covid automatu, pričom podľa automatu od 4.10.2021 už na Slovensku nebol ani jeden „zelený“ okres. Očakávalo sa zahájenie očkovania vybraných skupín treťou dávkou vakcíny proti koronavírusu.

Vzťah ne/zaočkovanosti jednotlivcov s ne/zaočkovanosťou členov ich domácností a širších rodín

Z dát je zrejmé, že medzi ne/zaočkovanosťou jednotlivca a ne/zaočkovanosťou ostatných členov domácnosti je významná súvislosť. V podskupine takých respondentov, ktorí sú zaočkovaní, je až 67,9 % tých, ktorí uvádzajú, že všetci dospelí členovia ich domácnosti sú zaočkovaní a naopak, u tých respondentov, ktorí nie sú zaočkovaní a ani sa neplánujú dať zaočkovať, je 62,10 % tých, ktorí sú členmi domácností, v ktorých nie je nikto zaočkovaný. Podiel zastúpenia v jednotlivých kategóriách domácností podľa miery zaočkovanosti je teda u očkovaných a neočkovaných respondentov výrazne odlišný.

Sú dospelí členovia Vašej domácnosti, vo veku 18 a viac rokov, zaočkovaní?

- odpovede zaočkovaných respondentov a nezaočkovaných, ktorí sa ani neplánujú dať zaočkovať (v %)

	Áno všetci	Väčšina je zaočkovaná	Polovica je a polovica nie je	Väčšina nie je zaočkovaná	Nikto nie je zaočkovaný	
Zaočkovaní respondenti	67,9	18,2	6,7	2,2	5,0	100,0
Nezaočkovaní respondenti	7,3	5,1	9,9	15,6	62,1	100,0
Všetci respondenti	38,2	12,7	9,6	8,8	30,6	100,0

Ochota dať sa zaočkovať u jednotlivcov súvisí nielen so zaočkovanosťou ich domácnosti, ale aj so zaočkovanosťou ich širšej rodiny. Na otázku „Sú dospelí členovia Vašej širšej rodiny (rodičia, súrodenci, starí rodičia, deti, vnúčatá, ujovia/tety, bratrance/sesternice, synovci/netere) zaočkovaní?“ 69,6 % tých respondentov, ktorí sú zaočkovaní odpovedalo, že buď všetci alebo väčšina dospelých členov ich širšej rodiny je už zaočkovaná. Naopak, 61,3 % z tých respondentov, ktorí nie sú zaočkovaní a ani sa neplánujú dať zaočkovať, je súčasťou takých rodín, v ktorých buď väčšina nie je zaočkovaná alebo nie je očkovaný nikto.

Sú dospelí členovia Vašej širšej rodiny (rodičia, súrodenci, starí rodičia, deti, vnúčatá, ujovia/tety, bratrance/sesternice, synovci/netere) zaočkovaní?

- odpovede zaočkovaných respondentov a nezaočkovaných, ktorí sa ani neplánujú dať zaočkovať (v %)

	všetci alebo väčšina širšej rodiny sú zaočkovaní	polovica je a polovica nie je	nikto alebo väčšina širšej rodiny nie sú zaočkovaní	
Zaočkovaní respondenti	69,6	21,5	9,1	100,0
Nezaočkovaní respondenti	15,3	23,2	61,3	100,0
Všetci	46,2	23,5	30,3	100,0

respondenti				
-------------	--	--	--	--

Jana Lindbloom zo Sociologického ústavu SAV dopĺňa, že „Vo vzorke 1 000 respondentov bolo 43,3 % zaočkovaných a z týchto zaočkovaných takmer polovica (48,7 %) váhala, či sa dať zaočkovať. Vplyv rodiny a situácie v domácnosti tak môžeme sledovať aj z priamych odpovedí na otvorenú otázku „Čo Vás nakoniec presvedčilo (aký argument, dôvod, aké okolnosti), aby ste sa dali zaočkovať?“. Vyjadrenia boli rôznorodé, no rodinné dôvody a okolnosti patrili medzi tie najčastejšie uvádzané. Ako príklad možno uviesť odpovede typu: „rodinná situácia“, „kvôli rodine“, „aby som sa mohla stretávať s rodinou“, „som chránila svojich príbuzných a rodinu“, ale aj „nátlak rodiny“, „nahovárание zo strany môjho syna“, „tlak okolia“, alebo „manželka“. Či už to teda bola ohľaduplnosť k zdravotnému stavu najbližších alebo odporúčanie zo strany príbuzných alebo dokonca priamo prežívaný nátlak, je evidentné, že v rámci rodín máme navzájom na seba obrovský vplyv.“

Očkovanie a väčšie (rodinné) stretnutia

Na postavenie témy očkovania v našich neformálnych vzťahoch poukazuje aj otázka: „Zúčastnili ste sa počas posledných mesiacov (júl - august - september) udalosti, na ktorej boli spolu dlhšiu dobu členovia piatich alebo viacerých domácností?“. Tretina respondentov (34,2 %) sa takejto udalosti zúčastnila a v tom, či sa niekto zúčastnil alebo nie nebol žiaden rozdiel podľa toho, či sú alebo nie sú zaočkovaní. Respondentov, ktorí sa takejto väčšej rodinnej či spoločenskej udalosti zúčastnili, sme sa pýtali tiež na to, či sa organizátori tejto udalosti zaujímali o to, či sú zaočkovaní. Z odpovedí respondentov vyplýva, že v 28,1 % prípadov sa organizátori zaujímali, v 59,1 % sa nezaujímali, v 8,5 % respondenti nevedeli a v 4,4 % nechceli na túto otázku odpovedať.

U respondentov, ktorí tvrdia, že všetci členovia ich širšej rodiny sú zaočkovaní, významne viac (53,1 %) z nich uviedlo, že sa organizátori o stav zaočkovanosti účastníkov zaujímali. Naopak, respondenti z rodín, kde nikto nie je zaočkovaný, takmer výhradne (89,5 %) uviedli, že organizátori sa o stav zaočkovanosti účastníkov nezaujímali.

Zaujímali sa organizátori tejto udalosti, či ste zaočkovaný/á?
- odpovede podľa zaočkovanosti v širšej rodine respondenta (v %)

		Áno	Nie	Neviem	Nechcem odpovedať	
Sú dospelí členovia Vašej širšej rodiny zaočkovaní? (vybrané podkategórie)	Áno všetci	53,1	32,7	12,2	2	100,0
	Nikto nie je zaočkovaný	0	89,5	0	10,5	100,0
	Všetci účastníci	28,1	59,1	8,5	4,4	100,0

Podľa Jany Lindbloom „Nevieme presne povedať, či „ne/zaujímame sa“ svedčí iba o tom, nakoľko a ako sa daná téma v jednotlivých skupinách obyvateľov ne/otvára alebo či a nakoľko sa možno prípadne i nazdávať, že tým, že organizátori zisťovali, či budú účastníci zaočkovaní, tak vytvorili aj istý sociálny tlak a možno i pomkli váhajúci k tomu, aby sa dali zaočkovať. Niektorí z váhajúci tento dôvod aj explicitne uviedli v otvorenej otázke ohľadom okolnosti, ktorá ich napokon doviedla k tomu, že sa dali zaočkovať.“

Na otázku „Zaujímalo Vás (pred príchodom na udalosť), či budú účastníci zaočkovaní vakcínou proti Covid-19?“ vo väčšine prípadov, t.j. u 62,3 %, respondenti-účastníci odpovedali, že ich samých to nezaujímalo. V 33,7 % prípadov ich to síce zaujímalo, no len 24,9 % z tých ľudí, ktorých to zaujímalo, sa rozhodovalo o svojej účasti na základe informácie o tom, či budú všetci alebo aspoň väčšina účastníkov zaočkovaní.

Jana Lindbloom zo Sociologického ústavu SAV upozorňuje na to, že „Všeobecne možno povedať, že zaujímanie sa o to, či budú účastníci väčšieho rodinného alebo neformálneho spoločenského stretnutia zaočkovaní, minimálne cez leto a skorú jeseň nepredstavovalo bežnú spoločenskú normu.“

Vysvetľuje, že „Pri téme očkovania, podobne ako pri iných spoločenských otázkach a cieľoch, je rozhodujúce nielen to, ako sú nastavené formálne politiky a opatrenia, ale aj to, ako sa daná záležitosť pretaví do bežného

života, do vzájomných očakávaní, do toho, čo bude považované správne a nesprávne, za prijateľné a neprijateľné, za „normálne“ a „nenormálne“, teda do žitých spoločenských noriem. Oficiálne odporúčania a proti-epidemické opatrenia hrajú pri rozhodovaní sa o očkovaní dôležitú rolu. Tlak vlády určite zaváži, no z rozloženia odpovedí respondentov a popísaných súvislostí je zrejmé, že v tom, či sme sa nakoniec ne/dali zaočkovať, zohralo významnú úlohu aj naše bezprostredné okolie.“

Nežijeme v individuálnom vákuu, rozhodujeme sa spolu

Jana Lindbloom objasňuje, že „O očkovaní, podobne ako o väčšine záležitosti v našich životoch, sa nerozhodujeme sami, ale spolu s ostatnými. Naše názory, postoje a rozhodovanie sa neformujú v izolácii a ani výlučne z vlastných číro informačno-kognitívnych úvah o koronavíruse a vakcínach. Uvažujeme a rozhodujeme sa v skupinách, v interakciách, v bežných neformálnych rozhovoroch. Vplývame na druhých a nechávame sa ovplyvňovať, pretože je to praktické a aj psychicky a sociálne jednoduchšie. Mať pravdu i myliť sa je ľahšie spolu než sám.

Naše názory a rozhodnutia sú len do istej miery „naše“ individuálne. Do veľkej miery závisia od toho, do akej sociálnej skupiny patríme. S istou dávkou zveličenia možno povedať, že pri mnohých témach a v mnohých situáciách nie je „jednotkou“ rozhodovania jednotlivec, ale skôr skupina, skupinová dynamika a okolnosti, v ktorých sa nachádzame – a to dokonca aj u tých, ktorí sa rozhodli „správne“.“

Poznámky

Použitý výskum:

*Ako sa máte, Slovensko?, Október 2021, MNFORCE, Seesame, SÚ SAV a ÚVSK SAV, 5.10. – 10.10.2021, N=1000
Použitý výskum je reprezentatívny pre online populáciu Slovenska.*

Dáta zo série výskumov „Ako sa máte, Slovensko?“ budú dlhodobo k dispozícii odbornej verejnosti v Slovenskom archíve sociálnych dát (<http://sasd.sav.sk>). Kľúčové zistenia sú tiež k dispozícii na stránke <https://www.akosamateslovensko.sk/>.

Kontakt pre médiá

Michaela Lukovičová
0907627189
Lukovicova@seesame.com